

בבא בתרא יב

משה שווערד

1. דף על הדף מסכת בבא בתרא דף יא עמוד ב

בגמ': לא שנו אלא שלא פרץ את פצימיו אבל פרץ את פצימיו בני מבוי מעכבין עליו. ואם לא היה לו כלל פצימין וסתם הפתח, הביא הגרעק"א בהגהותיו לחו"מ (סי' קע"ב ס"ז) מחלוקת הפוסקים בזה,
[1] דדעת המהרח"ש לדייק מרש"י דבעינן גילוי דעת שסופו לפותחו, והיינו ע"י שלא סילק מזוזותיו, ואם כן בסתם שליכא פצימין, איבד את זכותו. וכ"מ בשו"ת מהרי"ק (סי' קצ"א).
[2] אבל מלשון המגיד משנה (פט"ו שכנים הל' ט"ו) שכתב שכל שפרץ את פצימיו, מחשבתו נכרת שהוא מסלק את עצמו, משמע לאידך גיסא, דבעינן דוקא שיגלה דעתו שמסלק את זכותו, א"כ היכי דליכא פצימין וליכא גילוי דעת לזה, לא איבד את זכותו.

• תמצית הדברים: שנחלקו הפוסקים אם בעינן סימן וראי' שהוא "מסתלק", או שצריך ראי' שהוא "נשאר".

2. שעורי ר' דוד מסכת בבא בתרא דף יא עמוד ב

שיא) האם העיקר גילוי דעת שמסלק, או גילוי דעת שאינו מסלק
גמ' אמר רבא לא שנו אלא שלא פרץ את פצימיו, אבל פרץ את פצימיו בני מבוי מעכבין עליו. וברש"י (ד"ה שלא פרץ פצימיו) כתב, כשנסתם פתחו לא סלק מזוזותיו ומשקוף ומפתח דגלי דעתיה דלא סילק נפשיה וסופו לפותחו לאחר זמן, ע"כ. משמע מדבריו דבעינן גילוי דעת שלא סילק נפשיה אבל בסתמא אמרינן דסילק נפשיה ומעכבין עליו. אכן בשטמ"ק וכן במ"מ כתבו להיפך, דבפרץ את פצימיו גלי דעתיה שמסלק נפשיה, [דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שהוא מסלק עצמו ומפקיר זכותו וכו' ע"ש] והיינו דבעינן גילוי דעת שמסלק עצמו ורק אז מעכבין עליו.
ולכאורה נפ"מ בזה היכא דליכא גילוי דעת לא לזה ולא לזה, כגון בבית שאין לו פצימין. דלרש"י כיון שאין כאן גילוי דעת שלא סילק נפשיה, אמרינן שסילק, ומעכבין עליו. אבל להשטמ"ק והמ"מ דהעיקר בעינן גילוי דעת שמסלק, א"כ כיון דסו"ס לא גלי דעתיה שמסלק נפשיה, אין מעכבין עליו.

3. קובץ שעורים בבא בתרא אות נח

נח) [דף יב ע"א] פרץ את פצימיו אין לו ד"א, וכתב הרא"ש הא דאין צריך קנין להקנות הד"א שהיו לו משום שלא היו קנויין לו לגמרי אלא להשתמש בהן, ומשמע מדבריו דלזכות השתמשות מהניא מחילה,
ולכאורה ה"ה בשכירות מהניא מחילת השוכר למשכיר, אבל בשו"ת הריב"ש סי' תק"י כתב דלא מהניא מחילה בשכירות דממכר ליומא הוא, ובשו"ת מהר"מ בר ברוך סי' ע"ז מלמד שהתחיל ללמוד ואבי הבן אמר לו לך מעמדי ואחר כך חזר בו, והמלמד טוען מחלת לי, נראה דלא נמחל שעבודו באמירה וכו' דמדמי פועל לעבד עברי עיין שם, ושמא הכא גרע משכירות, דבשעה שאינו משתמש בד"א אינו יכול לעכב על אחרים מלהשתמש ולא שייך בכך ג' טעמא דממכר ליומא הוא.

4. ערוך השולחן יורה דעה סימן רפו סעיף לח

יראה לי דכיון דכל פתח שיש בבית חייבת במזוזה אף על פי שאין יוצאים ונכנסים דרך פתח זה תדיר כמ"ש לא מהני לה שום ביטול לבטלה מתורת פתח אלא בביטול הפצימין לגמרי שיתקנה ככותל או כחלון אבל בסתימה בעלמא אפילו העמיד שם ארגז גדול שא"א לילך דרך פתח זה מפני הארגז מ"מ חייבת במזוזה וראיה לדבר זה ממה שאמרו חז"ל בב"ב [י"ב א] בית סתום יש לו ד' אמות פרץ את פצימיו אין לו ד' אמות בית סתום אינו מטמא כל סביביו פרץ את פצימיו מטמא כל סביביו והכי קי"ל כמ"ש בה"מ סי' קע"ב אלמא דכל פתח לא בטל שם פתח מעליה עד שיפרוץ את פצימיו וה"ל לדין מזוזה:

5. תוספות מסכת בבא בתרא דף יב עמוד א ד"ה פרץ פצימיו

פרץ פצימיו מטמא כל סביביו – [1] פי' הקונטרס כל סביביו ד' אמות כקבר ואין נראה לר' שמשון כיון דמסיימי מחיצות וליכא למיחש שמא יעלה על הבית ויאהיל עליו לית לן למימר שיטמא ד' אמות סביביו כדמוכח בפ' משוח מלחמה (סוטה דף מד). גבי חצר הקבר העומד בתוכה טהור ה"מ חצר הקבר דמסיימי מחיצו' אבל (ה) בעלמא תפיס [2] לכך נראה לו לפרש כגון שיש זיזין הרבה בולטין מן הבית מכל צד ויש בהן פותח טפח (ו) לכל אחד ובשלא פרץ פצימיו אף על פי שסתמו אינו מטמא תחת השאר זיזין שסתמו של מת עומד לצאת דרך

פתח אבל אם פרץ פצימיו וחזר ובנאן כשאר כותל ואין כאן פתח כלל מטמא כל סביביו דכל זיו וזיו איכא לספוקי דשמא דרך תחת אותו זיו יצא מן הבית ...

6. תוספות מסכת בבא בתרא דף יב עמוד א ד"ה מצר שהחזיקו

מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו - היינו כשהחזיקו ברשות אבל אם באין להחזיק שלא ברשות יש למחות בידם ולנקוט פיזרא וליתבי כדמוכה בהמניה (ב"ק דף כח. ושם).

7. שערים מצויינים בהלכה

ומה שכתבו התוס' דמיירי שהחזיקו ברשות, כתב בתשו' פני יהושע (ח"מ סי' צד) דאין הפירוש שנתן להם רשות, ומדעתו החזיקו במצר, אלא הכי פירושו שלא מיחה, אבל אם בא להחזיק מתחילה והבעלים מוחים לא. ובני

8. תוספות מסכת בבא בתרא דף יב עמוד א ד"ה א"ר יוסי

א"ר יוסי אין אלו דברי נביאות - [1] לא לשבח קאמר [2] אלא כלומר שאומר בלא טעם ...

9. תורת חיים על בבא בתרא דף יב/א

אין אלו דברי נביאות. כתב רש"י ז"ל והתוספות דלאו לשבח קאמר אלא כלומר בלא טעם, וקשה דהא מדנקט ש"ס הך מילתא דרב דימי דמן חיפה הכא אידי דקרא דברי חכמים נבואה כדפירש"י ז"ל משמע דלשבח קאמר ועוד דאם כן רבי יוסי פליג אדסומכוס ואמאי קאמר תניא נמי הכי הא אבוה דשמואל כתנאי אמר למלתיה, לכך נראה דאין אלו דברי נבואות לשבח קאמר שאין כל אדם יכול לשער ולצמצם הא דבעינן דוקא שלשת קבין ואין זה אלא בדמות נבואה ממש והשתא ניחא דנקט אמר ר' יוסי ולא רבי יוסי אומר דלאו לאפלוגי קאתי, וכן כתבו התוספות בפרק כיצד מעברין:

10. סוכת דוד

(ד) בגמ' אין אלו דברי נביאות והתוס' פירשו לגנאי היינו שצריכין לנביא לגלות לן זה היינו שיצא זה הדבר מהיקש החכמה, אבל שיטת רש"י שהוא לשבח, וכמו דמוכח מרש"י ד"ה גיטלה נבואה וכו' שקרא דברי חכמים נבואה היינו שמכוון בחכמה כמו הנביא בנבואה והא דכתב רש"י אין אלו דברי נביאות בלי טעם ע"כ, היינו שאין אנו בפשטות משיגים זה הטעם ונראה כמו בלא טעם, אבל באמת הם כיוונו להטעם כמו הנביא שמכוון בנבואה, ולפי"ז א"ש מה שמביא כאן דברי רב אבדימי שניטלה הנבואה מן הנביאים וניתנה לחכמים דבא להביא ראיה לדלעיל, וזהו שכתב רש"י שקרא דברי חכמים נבואה נקט להא מילתא, אבל לדברי התוס' דלגנאי אמר דאין אלו דברי נביאות אינו מבואר למאי מייתי הכא רב אבדימי, ועיין תו"ח שהקשה כן, ואולי דגם התוס' יפרשו דבא הש"ס להשמיענו דיש ג"כ ענין ואופן לשבח שגם חכמה היא בגדר נביאות.

11. שערים מצויינים בהלכה

אע"פ שניטלה נבואה מן הנביאים, מן החכמים לא ניטלה. פרש"י אע"פ שניטלה נבואה מן הנביאים שאינם חכמים. והרמב"ן דחה דברי רש"י, דהא אמרינן במס' נדרים (לח.) אין הקב"ה משרה שכנתו אלא על חכם גבור ועשיר, אלא הכי פירושו, אע"פ שניטלה נבואת הנביאים שהיא המראה והחזון, נבואת החכמים שהיא בדרך חכמה לא ניטלה, אלא יודעים האמת ברוה"ק שבקרבתם, ולפי שעה משרה שכנתו אף על החסידים שאינם חכמים [ועי' במהרש"א]. והריטב"א כתב שהחכמים משיגים בשכלם דברים שאין בכח הטבע להשיגם. ועי' בהשגות הראב"ד (לולב פ"ח ה"ה) שכתב בזה"ל, כבר הופיע רוה"ק בבית מדרשנו כו', ועוד כתב (בית הבחירה פ"ו הי"ד) כך נגלה לי מסוד ה' ליראיו כו' [ועי' בדברינו במס' סוטה ד: ד"ה ואבע"א סוד]. ובתשו' חתם סופר (או"ח סי' רח) כתב, דהא דכתב הראב"ד כבר הופיע רוה"ק כו', היינו רוה"ק על עוסקי תורה לשמה, אשר זוכים לכוון האמת, אפי' אם טבע חכמתם ושכלם לא ישיגו, מ"מ הקב"ה בחסדו יהיב חכמה לחכימא לפי שעה כו'. ובתשו' בית שלמה (או"ח סי' קיב) הביא הרבה ראיות מגמ' וראשונים, דנבואה בטלה אבל לא רוה"ק, ואיכא רוה"ק גם בזה"ז למי שזוכה לזה, והא דאיתא בגמ' סוטה (מח:): דמשמתו חגי זכריה ומלאכי בטלה רוה"ק, הכוונה לנבואה, והאריך מאד בענין זה. וכן בתשו' דברי חיים (ח"ב

ועי' בסה"ק בני יששכר (כסלו טבת ב-יג) דאור הראשון היו מביטים בו מסוף העולם עד סופו כדאמרי' במס' חגיגה (יב.) וגנוזו הקב"ה לצדיקים, ואיתא בזוהר חדש (רות קג:): דגנוזו בתורה, וכל מה שהאדם רואה בכל פעם דבר חדש בתורה הוא מאור הגנוז, וע"כ חכם עדיף מנביא, דע"י התורה יתגלה לו מאור הגנוז, וכל אחד כפי עסקו ועמלו בתורה, וע"י אור הגנוז יכול להביט בכל פעם נסתרות מסוף העולם כו', משא"כ הנביא לא בכל פעם תתגלה לו הנבואה כו' עי"ש. ובאור תורה [להמגיד ממעזריטש, דף צט.]. כתב, דהיום הוא בקל להשיג רוה"ק יותר מזמן הבית. וע"ע מה שהארכנו במס' סוטה (מח: ד"ה משמתו).

12. חתם סופר על בבא בתרא דף יב/א

אע"פ שניטלה מן הנביאים דלאו חכמים, כן פי' רש"י. ופי' רמב"ן דאע"ג דאין שכינה שורה בקביעות אלא על חכם מ"מ באקראי בעלמא אפשרי ששרה שכינה לפי שעה והך לא ניטלה מחכמים וסיים שם דיונה נמי היה נביא קבוע אלא שלא נשתלח אלא פ"א לנינוה אבל נביא היה בקבוע מ"ש בדעת רש"י אבל דעתו אינו כן והדברים נתבלבלו בדפוס שברמב"ן ע"כ כתבתי פה. ודעת הרמב"ן שבודאי אין נביא בלא שיהיה מחוכם בכל החכמים ומשיג בחכמתו נביאים ורה"ק יותר מכל החכמים וכשפסק כח חכמתו והשכלתו וא"א לו להשיג יותר בטעם וסברא שוב מגלה לו הקב"ה בנבואי' בלי סברא והשכלה אלא כך מראי' לו הדברים אע"ג שהם עדיין חוץ להקיש השכלי ואותו חלק נבואה ניטל אבל חלק נבואות השגת השכל לא ניטל וכאלו אמר אע"פ שניטל כח הנבואי' כח השכלי והחכמה לא ניטלה ועד"ז חכם עדיף מנביא פי' ההשגה שמשיג בחכמתו בהבנה והשכל ואע"פ שיהא מעזר אלקי ורה"ק וחלק חכמה עליונה מ"מ הוא באמצע כלי חושיו הרוחניות השכלי ומבין טעמים של דברים אותה חכמה עדיפה ליה מנבואה. ועד"ז ניתנה נבואה לשוטים כי לפעמים נשמת אדם רואה דברים ולבו אומר לו אלא שנראה לו כדברים רחוקים ואין שכלו מניח לו

להוצא דברי שטות כאלו מפיו ובאמת הם דברים נגדרים למעלה ובעיניו כדברים רחוקים. והשוטה אשר יראה יגיד כגון עובדא דרב טביומא וכיוצא בזה:

13. סוכת דוד

ה) בגמ' מן החכמים לא ניטלה, פירש"י מן הנביאים שאינם חכמים וכו' ועיין מהרש"א יש מקשים האיך היתה הנבואה קודם שחרב ביהמ"ק באינם חכמים הא אמרינן פ"ד נדרים דאין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גבור עשיר וחכם וכו' וכולהו יליף לי' ממשה, ולפי מה שפירש הרא"ש שם פ"ד נדרים אין הקב"ה משרה שכינתו היינו בקביעות ניתא וכו' היינו דעל נביא של שליחות כגון נבואת יונה בן אמיתי בשליחות ניונה שהוא לפי שעה משרה הוא שכינתו אף על החסידים שאינם חכמים, אבל יונה בן אמיתי הי' נביא בלא הפסק ולא נשתלח אלא לניווה ולכן יליף התם מיונה דבעי עשיר, ועיין רבינו גרשום שמפרש דזהו דפריך הש"ס אטו חכם לאו נביא הוא כלומר מי הי' נביא כי אם חכם, וכן מפרש ונביא לבב חכמה כלומר לנביא יש לו לבב החכם דעדיף מיני עכ"ל.

14. סוכת דוד

ו) בגמ' אמר אממר וחכם עדיף מנביא וכו' קטן נתלה בגדול, ולכאורה הלא בפשטות הנביא גדול ששיג דברים יותר שא"א לחכם להשיג שזה נאמרו לו מפי הגבורה כגון העתידות וכדומה, וצ"ל כנ"ל דנביא משיג רק למה שמגלין לו או למה שנשלח, אבל חכם משיג הרבה יותר דברים בכל מה ששייכת לחכמתו, ובדיני התורה הלא זהו לא בשמים היא ואין הנביא משיג כלל בזה, ומכש"כ הרמב"ם יסוה"ת פ"ט הל"ד שהנביא שאמר שד' ציוה שהדין כך הוא זהלכה כדברי פלוני הרי זה נביא השקר יוחנק אע"פ שעשה אות, שהרי בא להכחיש התורה שאמרה לא בשמים היא, אבל לפי שעה שומעין לו עכ"ל, אבל חכם בחכמתו משיג כל זה ומבין ג"כ הטעם מכיון שבא לו זה ע"י כלי חכמתו שנשפע עליהם זה.

15. סוכת דוד

ז' י"ב: בגמ' וניתנה לשוטים ולתינוקות, היינו זה הנבואה שלא ע"י השכל (עיין לעיל אות ה') ניתנה לשוטים ולתינוקות, וכתב המהרש"א וענין שניטלה מן הנביאים וניתנה לשוטים אין הנבואות שוות דנבואות נביאים ע"י השי"ת או ע"י מלאכיו אבל נבואות השוטים ותינוקות אינו אלא שד, דהכי מחלק בפ' הרואה בין החלומות שיש מהן ע"י מלאך ויש מהן ע"י שד עכ"ל והסבר הדברים הוא כי יש גפשות

16. נחלת משה

וניתנה לשוטים ולתינוקות וכו'. אפשר לומר דכעס הוא דכיון שחס לא בני דעת ח"כ לא חוו בני חטא ולכן אפשר להינתן נבואה על ידם וזעיון יעקב כתב לפי שאין כקצ"ה שורה חלל מתוך שמחה וע"י החורבן ערצה כל שמחה ואסור למלא פיו שחוק ולכן ניתנה לשוטים ולתינוקות שחס שמחים.

17. סוכת דוד

וועדיין צ"ב דמנין היו יודעין שזהו כמו נבואה דלמא זהו סתם פטפוטי של תינוקת קטנה, ובשלמא גבי השוטה שאמר טביומי חתים, שם הבין שזהו נבואה דמנין לו להעלות על דעתו שממנים עכשיו ראש הישיבה במתא מחסיא ושיש מי שחתים טביומי, וע"כ דוהו מכת נבואה, אבל כאן דלמא זהו סתם פטפוא דתינוקת, ואפשר דכיון דרב חסדא שאלה מאן מנייהו בעית היינו על אחד והיא אמרה על שנים לכן חששו שזהו כעין נבואה מכיון שבא זה התשובה על שאלת רב חסדא וגם שהיא אמרה יותר ממה ששאלו אותה הבינו שזהו נבואה.

18. תורת חיים על בבא בתרא דף יב/ב

ונתנה לשוטים ולתינוקות. לפי שהקדוש ברוך הוא וותרן הוא ומצדו לא יבצר ואפילו לאחר החורבן הוא משפיע רוחו על ישראל אלא לפי שאין עושין רצונו אין הרוח שורה אלא על אותן שאינם מהוגנים כשוטים ותינוקות משל למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו סרחו עליו כעס המלך וצוה להשליך את הסעודה לכלבים:

19. תורת חיים על בבא בתרא דף יב/ב

ונתנה לשוטים ולתינוקות. נראה דלפי זה ניחא הא דאשכחן בכמה דוכתי דאמרי ליה חכמים לינוקא פסוק לי פסוקיך כשרצו לידע עתידות וסמכו עצמן על אותו פסוק דלא ניחוש הוא אלא ראוי לעשות כן כיון דמיום שחרב בית המקדש ניתנה הנבואה לתינוקות כשהתינוק אומר לו פסוקו כדמות נבואה הוא וראוי לסמוך עליו:

20. קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא בתרא דף יב/ב

(נט) שם ע"ב. בהא דאימנו רבנו לאותבי לרב אחא מדיפתי ברישא ולא את מר בר רב אשי, קשה כיון דבמתא מחסיא היה רב אשי ריש מתיבתא וכשמת הא בנו קם תחתיו והוא קודם לכל אדם, כמבואר ברמב"ם ריש הל' מלכים, ומבואר בגמ' חולין צ"ט דכבר בימי רב אשי היה בנו בעל הוראה, ומוכח מזה דדוקא במינוי של שררות ושלטון ילפינו ממלך דבנו קם תחתיו אבל לא במינוי של תורה להיות ריש מתיבתא [ועיין באגרת רב שרירא גאון דאחר רב אשי מלכו במתא מחסיא עוד שנים קודם מר בר רב אשי]:

21. שערים מצויינים בהלכה

כיון דמלו בי עשרה פתח הוא ותנא ודרש כו'.
פרש"י ונעשה ראש ישיבה. צ"ע
דלכאורה הוא ענין רמאות, שעשה פעולה כדי
שימנו אותו, וי"ל עפ"י מה שכתבנו במס'
קידושין (נט.) דדבר שאינו מצוי ליכא איסור
מהפך בחררה, ואפשר דמה"ט נמי ליכא
רמאות במה שעשה, דלהשיג משרת ראש
ישיבה במתא מחסיא הוא דבר שאינו מצוי,
ולפי גירסת רש"י ניחא יותר, שגרס שדרו
[לשון רבים] זוגא דרבנן ליטול ממנו עצה,
והרי תלו דעתם בו, וע"י הדרשה שהוטב להם,
ראו שהוא יותר הגון לזה, וגם לפי הגירסא

22. בן יהודע על בבא בתרא דף יב/ב

כהא דמר בר רב אשי הוה קאי בריסתקא דמחוזא וכו'. נ"ל בס"ד להליץ בעד מר בר רב אשי, דודאי לא היתה כונתו לרדוף אחר השררה והכבוד חס ושלוה, אלא כונתו לשם שמים, דאמרו בגמרא המתמנה פרנס וראש ישיבה עונותיו נמחלים, ועל זאת היתה גם כן כונת רב אחא מדפתי, ובעבור זאת נצטער. ועוד נ"ל בס"ד להליץ בעד מר בר רב אשי, דאחר ששמע מאותו שוטה אותם דברים, והבין דהנשיאות היא שלו מן השמים, חשש אם יתמנה אחר מוכרח שימות בלא עתו, כדי שיהיה נדחה מפניו של מר רב אשי, דשעתא קיימא ליה דוקא, דאז תחזור הנשיאות אליו, וכאשר מצינו דחש ר"ח בר חמא בכיוצא בזה, כשראה בחלוה שיהיה רב ראש ישיבה, ולכך לא רצה להתפייס עמו כדי שילך לבבל, ושם יהיה ראש ישיבה, ולא יהיה הוא נדחה מפניו, אך התם לא ראה ר"ח שיהיה רב ראש ישיבה בארץ ישראל, ואפשר שיתקיים החלוה בהיותו בבבל, מה שאין כן הכא, הגיד השוטה שיהיה מר רב אשי ראש ישיבה במתא מחסיא, ועל כן אם יהיה שם אחר במקומו, מוכרח שיהיה זה נדחה מפניו, לכן עשה השתדלות שיהיה הוא שם לטובת החכם ההוא:

23. מהרש"א על בבא בתרא דף יב/ב

אמר רבא ואנא בתרא כו'. לא קללו שימות רמי בר חמא לפניו אלא שיגרשה רמי בר חמא ואח"כ ישא אותה רבא אבל רמי ב"ח היה חש מלישא גרושה כדאמרינן פ' ע"פ לא תבשל בקדירה שבשל בה חבירך ומאי ניהו גרושה בחיי בעלה כו' ומש"ה לא אמר ואנא בתרא דא"כ הוה קללה לרבא שימות לפניו דהא א"א לו שישאנה בענין אחר וק"ל:

24. ריטב"א על בבא בתרא דף יב/ב

פשיטא חלק בכור וחלק פשוט יחינו ליה אחד מצרא. פירוש דחלק אחד גדול הוא, [1] ונחלקו המפרשים יש אומרים דדוקא בחלקים שוים בעידית או בזיבורית אבל אם השנים המכונסים מעידית או בינונית והשלישי זיבורית לא יחינו ליה אחד מצרא בלא גורל, כי למה ירויח מפני כן ליטול עידית מה שלא היה מרויח פשוט בפשטותו, [2] ויש מפרשים דאפילו בעידית ואפילו שמרויח כי זה מכלל זכות בכורתו שנתן לו הכתוב:

25. תוספות מסכת בבא בתרא דף יב עמוד ב ד"ה כגון זה

כגון זה כופין על מדת סדום - תימה לר"י לרבה אמאי איצטריך קרא בבכור דיהיבין ליה אחד מצרא ואומר ר"י לפי שלא נתן לו (כ) כח הכתוב אלא כב' אחיו ואילו היו שני אחיו רוצים להשתתף לא כפינן לשלישי לתת להם חלק ביחד ועוד דבכור מתנה קרייה רחמנא כדאמר ביש נוחלין (שם) דכתיב לתת לו פי שנים ואין לכוף את הנותן ולאביי נמי אי לאו דקרייה רחמנא בכור ה"א יקום על שם אחיו כאילו הוא ואחיו קיימין וריצב"א מפרש דהא דאמר רבה כופין לא מדין תורה קאמר דבדין היה יכול למחות שכנגדו דאיכא קפידא ברוחות כדאמר בכמה דוכתינן ועוד הא דכופין על מדת סדום בזה נהנה וזה לא חסר היינו בשכבר דר בחצר חבירו שאינו מעלה לו שכר אבל הא פשיטא שיכול למחות בו שלא יכנס לדור בביתו אפי' בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דהוה זה נהנה וזה לא חסר אלא מתקנת חכמים קאמר הכא דכופין והשתא אין להקשות כלל אמאי איצטריך קרא בבכור.

26. ברכת אברהם

ב) ואשר יראה לומר צירור הענין דהנה יש לחקור ציטוד
הך דינא דכופין על מדת סדום א. אס הוא דין
כפי' על המלוות, מנד ועשית הישר והטוב כנוכר בדברי
רבנו יונה, או והלכת בדרכיו וכיו"ב. או ב. דלעולם אין כאן
מעשה כפי' על מחילה אלא דזו סברה בעלמא דין החלוקה,
דאעפ"י שהתורה קבעה דין חלוקה ע"י גורל, מ"מ מסתבר
דאין זה אלא היכי דליכא הכרעה בין ב' הדדית, אבל

בגוונא דלמי שאינו נוהג במידת סדום ליכא ספיקא כלל
דהא זה נהנה חל"ת, כל כי האי לא נתנה התורה זכות גורל
כלל, ודין כפי' אינו אלא כגון זה, כלשון הגמ' באופן דאיכא
זכות, ובמידת ישראל אין להשתמש בזכות, בזה כ"יפינן
ועקרינן לזכותא, ומצואר בתוס' דאפי' מדאורייתא איכא
סברה כזו, שאין זכויות לתבוע דברים שרק הנוהג במידת
סדום תובע.

וב"מ בין ב' הדדית נראה בחרש שוטה וקטן דלאו בני דעה
ינהו, דאס כופין למחול, הא ל"ש למחול, ואס זו
סברה בעיקר הזכות, דכה"ג לא נתנה התורה, א"כ גם
בחס"י זוכה, ועוד נ"מ גבי הקדש דכפי' על מנחת ל"ש,
משא"כ אס הוה סברה בעלמא הזכות שזג גם דין הקדש כן
הוא, שכן גדר דיני ממונות של התורה שכלא חסר ואידך
נהנה ליכא זכות תביעה לגורל או לדמי הנאה. וכן י"ל דנ"מ
היכי דלא כפו ועשו גורל, דאס בכה"ג ליכא דין גורל וכבר
זכה הבר מנרא מעלמו, הגורל בטל, אבל אס זה דין כפי'
לכאורה צעינן למכפי' אבל אס לא כפוהו שפיר חל הגורל,
ועוד יתכן לומר לכאו' דהיכי דקנה שדה אחרי מיתת האב
קודם החלוקה, דאס הוה כפי' על המדה ודאי תולה בשעת
חלוקה דמ"מ הוה ל"י הנאה, אבל אס זה גדר בעלמא הזכות
י"ל דתולה בשעת מיתה, דכיון דחל דין גורל י"ל דמו לא
פקע, מיהו י"ל דמ"מ דין הגורל תלוי לעולם בשעת חלוקה.

27. סוכת דוד

כ"א) בגמ' אמר רבה כגון זו כופין על מדת סדום, ועיין ר' גרשום שפירש מ"ס שהיו מקפידים ואומרים שלי שלי ושלך שלך.

ועיין בש"מ בשם תוס' הרא"ש, שכתב ולא פי' טעמא משום ועשית הישר והטוב כדאמרינן גבי דינא דבר מצרא, דהתם לית לי' ללוקח מידי בהאי ארעא ומשום ועשית הישר והטוב אמרינן לי' שיקנה ממקום אחר ויגית לזה לקנות אצל מצר שלו, אבל בכאן שיש לו חלק בגוף הקרקע ואנו אומרים לו לוותר את דינו לא שייך כאן הישר והטוב (היינו דלא מהני זה) אלא משום דזה נהנה וזה לא חסר עכ"ל, הכונה דדין ועשית הישר, זה לא מהני לסלקו ממה שכבר יש לו כבר שם וזה כבר יש לו זכות לזכות בהיא ארעא דהא הוא יורש שם ולכן צריכינן לדינא דמ"ס לסלקו, אך עדיין צ"ב דלמה לא אמרינן שם טעמא דמ"ס, הגה י"ל דשם אי"ו מ"ס דקשה

ולכאורה קרא דועשית זכו' שם זהו רק מדרבנן אבל כאן כופין על מ"ס זהו דין דאורייתא וכדמשמע מקושית התוס' ד"ה כגון, דלרבה אמאי איצטריך קרא בבכור זכו' וחונינן דהוא דין דאורייתא דאל"כ מה שייך להקשות למה לי קרא והלא מה"ת ליכא דינא דכופין על מ"ס, וזהו תירוץ הריצב"א דמ"ס זהו מדרבנן, וא"כ מאי מקשה התוס' הרא"ש דנימא כאן משום ועשית שהוא רק מדרבנן; ואפשר דהרא"ש יסבור כהריצב"א דמ"ס זהו נמי מדרבנן.

28. ריטב"א על בבא בתרא דף יב/ב

יבם מאי וכו'. ואע"ג דמשמע דפליגי במשמעותא דקרא, לאו דוקא, דקרא לענינא אחריתי אתי, דאם איתא שפיר קאמר אביי דקרא לגמרי קרייה בכור, אלא רבא מסברא אתיא ליה, דבשלמא בכור שבאו לו שני חלקים כאחת חלק גדול הוא ודינן שיטול בחד מצרא אבל יבם שבאו לו בפזור (לא) ומשני מקומות אינו מן הדין שיטלם ביחד בלא גורל, (ואפי') [ואביי] סבר דאע"ג דסברא הכי הוא מ"מ כיון דבכור קרייה רחמנא כלל מן שמיא אקנה ליה. הא (אמרינן) בעלמא כו"ע מודו כרבא, כגון שנים שלקחו שדה ואחד נתן שני חלקי הדמים ובאו לחלוק נוטל בעל שני החלקים אחד מצרא, ואם היו שלשה ונטל אחד חלק חברו כשבאו לחלוק נוטל שני חלקים היכן דאתו ליה בגורל, סוף הדין כתחלתו:

הוכחה גלויה לזה, עיי"ש היטב. והתוס' פירשו בשם ר"ת, דכמו דבני מריון שהיו עשירים, ולא היו מוכרים קרקעותיהם אלא בדמים יקרים, כן לא ניתן זכות שיש לנו באותה שדה אם לא בדמים יקרים, ואין בזה משום מדת סדום, דהרי יש לנו זכות בגורל זה, שאם יפול לנו הגורל בין שתי השדות, הרשות בידינו שלא נחליף עמך אם לא בדמים יקרים, ובתשו' הרא"ש (כלל צז-ב) מפרש, דיש חילוק בין פרש"י לפר"ת, דלפי' רש"י שנתן טעם לדברי רב יוסף משום דזו מתברכת יותר מזו, א"כ בתים דלא שייך בהו האי טעמא, כולן שוין דכופין על מדת סדום, וטעם הר"ת שייך נמי בבתי.

ולענין הלכה פסק הרא"ש כפרש"י, שנתן טעם לדברי רב יוסף, שלא יהא נראה כהלכתא בלא טעמא, אבל לפר"ת מסתברא טפי טעמא דרבה, דכיון שאינו חסר כלום, אלא משום שיכוף את חבירו להוסיף דמים בשביל שהוא חפץ באותה שדה, מדת סדום היא זו, דאלת"ה

מעלינן ליה כנכסי דבי בר מריון. פרש"י לנו היא משוכחת כקרקעותיו של בר מריון שהיו מעולות, והוסיף רש"י דמסתברא הא דקאמר רב יוסף בשדה בית הבעל, שיכולין לומר פעמים שזו מתברכת משאר השדות. משמע מדברי רש"י דאפי' טעם מועט סגי לטעון, וכן משמע קצת מדברי הר"י מיגש. ובתוס' הקשו על פרש"י, דבית השלחין נמי פעמים שזו לוקה בשדפון וזו אינה לוקה. והרמב"ן כתב דמש"כ רש"י שיכולין לומר פעמים שזו מתברכת משאר השדות, איני יודע מהו, דהא בכל השדות פעמים שזו מתברכת ופעמים שזו מתברכת, אלא צריך שיתנו טעם, שזה הכל רואין דזאת שוה יותר מטעם זה או מטעם זה, ולעיל כתב דיש עצה שהב"ד שמין את השדות, ועכ"פ לא מהני מה שהם יאמרו לנו שוה השדה כנכסי דבר מריון, אם אין

1. בן יהודע על בבא בתרא דף יב/א

אף על פי שניטלה מן הנביאים, מן החכמים לא ניטלה. פירוש הנבואה העקרית לא ישיגה הנביא אלא רק על ידי הכנות שעושה ביחודים וכונות, אבל רוח הקודש תבא מאיליה בכל עת, אף על פי שאינו עושה הכנות להשראת רוח הקודש. והנה רז"ל לפעמים קורין את הנבואה בשם רוח הקודש, וכן נמי קורין את רוח הקודש בשם נבואה, כי הענין אחד, ורק הנבואה היא נמשכת ממקום גבוה ועליון יותר ממקום שנמשכת ממנו רוח הקודש, ולפעמים ישיגו הנביאים כמה דברים ברוח הקודש שנמשכת ממקום תחתון, אך בעלי רוח"ק שלא הגיעו למדרגת הנביאים לא ישיגו נבואה שהיא ממקום עליון, אלא רק ברוח הקודש שהיא נמשכת ממקום למטה ממקום הנבואה, ולכן אמר כאן אף על פי שהנבואה העקרית ניטלה מן הנביאים, מן החכמים לא ניטלה, כלומר עוד יש רוח הקודש שהיא דומה אל הנבואה, שנמצאת אצל החכם, אך זה החכם שרואה ברוח"ק הוא עדיף מנביא, לאו עדיף במעלה, דודאי הנבואה מעלתה גדולה טפי, שהיא ממקום למעלה ממקום שנמשכת ממנו רוח הקודש, אלא לענין הא עדיף מפני שתבא לאדם גם אם לא יעשה הכנות על ידי יחודים וכונות, אלא תבא מאיליה, ואין לה עת וזמן מוגבל. ומ"ש חכם עדיף מנביא, פירש בני ידידי כה"ר יעקב נר"ו, הכונה כמו ענין הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה רבנו ע"ה, דאמרו לו ליהושע שאל נבואה, ואמר להם אין נביא רשאי לחזש, אבל עתניאל בן קנז החזירן מחכמתו ופלפולו, נמצא חכם עדיף מנביא, להחזיר אבידה כזו וכיוצא בה, עד כאן דבריו נר"ו:

2. תורת חיים על בבא בתרא דף יב/א

לכך נראה דתרתני גווני נבואה נינהו נבואה ממש כמשה ושאר הנביאים ששמעו התורה והמצוה מפי הגבורה ואיכא נבואה אחריתי שאין המתנבא שומע דבר מפי הגבורה אלא שמרוב חכמתו מחדש ואומר דינים והלכות ומכוין אל האמת כאלו נמסר מסיני כמו חכמי המשנה והתלמוד והיינו דמשני אף על פי שניטלה

מן הנביאים מן החכמים לא ניטלה אותה הנבואה שהאדם מחדש ואומר על ידי חכמתו לא ניטלה, אמר אמימר וחכם עדיף מנביא אמימר אתי לשנויי דלא תיקשי וכי מה ענין דברי חכמים לדברי נבואה ממש וכי דברי חכמים נבואה נינהו שמדמה אותן להדדי לכך קאמר דאדרבא חכמים יש בהן נבואה יותר ממה שיש בנבואת הנביא שהרי נביא ממש תלוי בנבואת חכמים וקאמר אביי תדע דדברי חכמים ודיניהן נבואה נינהו שהרי גברא רבה אמר מילתא ומתאמרא כו' וכיון דרב אבדימי קאמר דדברי חכמים ודיניהן נבואה היא ניחא דסמיך ש"ס מילתיה להא דא"ר יוסי אין אלו אלא דברי נביאות לפי מה שפירשתי דלשבח קאמר:

3. מהר"ל חדושי אגדות על בבא בתרא דף יב/א

ומה שאמרו חכם עדיף מנביא כי הנבואה הוא בחדה ובמראה ואלו החכם יודע הנעלם והבלתי ידוע לאחרים לא במראה ולא בחידות רק שהוא משיג השגה ברורה, אשר הש"י מוציא שכל האדם מן הכח אל הפעל. והחכם יודע העתידות ג"כ שהרי יודע ומשיג דרכי ה' ואם רואה לפניו רשע משיג שכך יהיה לו לעתיד, וכן כל הדברים, עד שאם הוא חכם וגדול יכול לדעת העתידות שיבאו יותר מן הנביא, כי אין דבר במקרה רק הכל הוא מסודר ממנו יתברך, והוא יתברך בא ממנו בסדר השכלי, ולכך [האדם] שהוא חכם יודע אף העתידות:

4. אגרות חזון איש [ח"א, אגרת טו]

נבואה שבאה לא על ידי החכמה. ובאגרות חזון איש²² כתב, משרשי האמונה שכל הנאמר בגמרא בין במשנה בין בגמרא בין בהלכה בין באגדה, הם הם הדברים שנתגלו לנו על ידי כח נבואי שהוא כח נשיקה של השכל הנאצל על השכל המורכב בגוף, אבל יש הברל יסודי בין נבואה לרוח הקודש, נבואה אין השכל המורכב של האדם משותף בה, אלא אחרי התנאים הסגוליים שנתעלה בהם עד שזכה לזוהר נבואי, אפשר לו להיות לכלי קולט דעת מבלי עיון ועמל שכלי, אבל רוח הקודש היא יגיעת העיון ברב עמל ובמשנה מרץ, עד שמתוסף בו דעת ותבונה בלתי טבעי. ומיסודי האמונה המקובלת, שרוח הקודש מטיבה להשיג את האמת שבתורה שנתנה בנבואה, בהיות שאין התורה אמת אפשרי, אלא אמת חיובי, אמת קיים, ומבטחת את בעליה על אמתת השגתו.